

Regimet i Iran tvinger leger til uetisk arbeid

DEBATT

SIAMAK YAZDANKHAH

siamak.yazdankhah@vkm.no

Siamak Yazdankhah er ph.d. i mikrobiologi ved Vitenskapskomiteen for mat og miljø, Folkehelseinstituttet.

Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

ALAMDAR KHUSRAWI

Alamdar Khusrawi er spesialist i allmennmedisin ved Kalbakkenklinikken.

Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

Den islamske republikken Iran tvinger leger og øvrig helsepersonell til uetisk praksis. De blir tvunget til å skrive falske dødsattester og uriktige journaler, og ambulanser brukes for å arrestere opprørere.

«[Jeg er] svært bekymret for økende antall dødsfall og skader i Iran. Det er viktig at uhindret tilgang til helsehjelp gis til de som trenger det, inkludert riktig bruk av medisinske kjøretøy, fasiliteter og helsepersonells evne til å hjelpe pasienter.» Dette var budskapet i en Twitter-melding fra lederen i Verdens helseorganisasjon 28. oktober i år (1).

«Historisk sett vet vi at leger dessverre har deltatt i forbrytelser mot menneskeheten, enten bevisst, ubevisst eller påtvunget»

Leger er forpliktet til å vie sine liv til menneskehetens tjeneste. Dette fremgår tydelig av den hippokratiske ed og av Genèveerklæringen som ble vedtatt av Verdens legeforening i 1948. Historisk sett vet vi at leger dessverre har deltatt i forbrytelser mot menneskeheten, enten bevisst, ubevisst eller påtvunget. Nazi-Tyskland er et åpenbart eksempel (2), men også diktaturregimer som Chile under Pinochet (3), apartheidregimet i Sør-Afrika (4) og andre undertrykkende statsapparater har brukt leger som våpen mot sin egen befolkning. Nå gjentas historien i Iran.

Mahsa Aminis død

Den iranske kvinnen Mahsa Amini døde i år etter å ha blitt arrestert av det iranske moralpolitiet (5). Hennes død har ført til store, vedvarende demonstrasjoner i Iran. Ifølge Amnesty International er flere hundre drept og enda flere såret eller arrestert, de fleste unge jenter og gutter (6,7).

Amini ble pågrepet fordi hun brukte hijaben «feil». Aminis far har sagt at hun hadde fått blåmerker på beina, og han har holdt politiet ansvarlig for datterens død. De første uttalelsene fra myndighetene bortforklarte drapet ved å vise til hjernetumor som dødsårsak (8). Ifølge rettsmedisinerne døde Amini ikke som følge av slag mot hode eller kropp. Deres rapport sier ikke noe om hvorvidt hun har pådratt seg noen form for skader, men at hun falt mens hun var i varetekt på grunn av underliggende sykdommer. De mener at Amini døde av organfeil som var forårsaket av cerebral hypoksi (9). Kort tid senere publiserte hackergruppen Anonymous CT-bilder av Aminis hode, som viste kraniebrudd og kraftige intrakraniale blødninger (10).

Iranske leger tvinges til uetisk praksis

Iranske leger holdt nylig en fredelig demonstrasjon i Teheran. Myndighetene svarte med å slå demonstrasjonen brutalt ned, og en kvinnelig kirurg ble drept (11). Presidenten i den iranske legeforeningen og flere kolleger har gått av i protest, fordi de opplever at de ikke kan utøve sin medisinske plikt og være frie leger i tråd med medisinsk etikk (12).

Irans diktatoriske regime har over tid presset iranske leger til å utstede dødsattester og skrive uriktige journaler. Obduksjonsrapporter av flere av de drepte ungdommene har ikke vært tilgjengelige inntil Anonymous oppsporet og publiserte dem (13).

«Leger pålegges å rapportere om sårede til myndighetene, slik at disse kan straffes og potensielt henrettes»

Bilder og filmer tatt fra demonstrasjoner, delt i sosiale medier, viser myndigheter som går på tvers av lover og moralsk fornuft og hindrer leger i å hjelpe sårede demonstranter og andre som utsettes for voldsbruk fra politiet og revolusjonsgarden. Leger pålegges å rapportere om sårede til myndighetene, slik at disse kan straffes og potensielt henrettes (12). Flere leger er arrestert fordi de har ønsket å praktisere og behandle skadede, uten politiske føringer og politisk ståsted (12). Dette har de blitt nektet.

Verdens legeforening reagerer

I oktober i år holdt Verdens legeforening (World Medical Association, WMA) sin generalforsamling i Berlin. Her ble det blant annet vedtatt en resolusjon om Iran, der man krever at iranske myndigheter må respektere legers autonomi, særlig legers etiske plikt til å gi helsehjelp til alle som har medisinske behov (14). Resolusjonen henviser til rapporter som tyder på at iranske myndigheter tar i bruk ambulanser for å frakte arresterte demonstranter til fengsel, og de tar til orde for at iranske myndigheter må sørge for at helseutstyr og medisinske fasiliteter kun blir brukt til helseformål (14).

Vi minner om Arnulf Øverlands dikt «Du må ikke sove» fra 1937. Leger og helsepersonell i Iran trenger internasjonal solidaritet for å kunne fortsette sitt arbeid med integritet. Vi må rope ut for våre kneblede kollegaer.

*Du må ikke tåle så inderlig vel
den urett som ikke rammer dig selv!
Jeg roper med siste pust av min stemme:
Du har ikke lov til å gå der og glemme!*

REFERENCES

1. Ghebreyesus TA. Tweet 28.10.2022. <https://twitter.com/DrTedros/status/1586066486413647873?s=20&t=AaqdYNvws3ElzSL8BLQlnA> Lest 17.11.2022.
2. De nasjonale forskningsetiske komiteene. Genèveerklæringen. <https://www.forskningsetikk.no/ressurser/fbib/lover-retningslinjer/geneveerklaringen/> Lest 17.11.2022.
3. Fuentes J. Sosiale representasjoner om diktatur og demokrati i Chile. Hovedoppgave i sosialantropologi. Oslo: Universitetet i Oslo, 2007. <https://core.ac.uk/download/pdf/30845594.pdf> Lest 17.11.2022.
4. Dowdall TL. Repression, health care and ethics under apartheid. *J Med Ethics* 1991; 17 (Suppl): 51-4. [PubMed][CrossRef]
5. Amnesty International. End the protest bloodshed in Iran. <https://www.amnesty.org/en/petition/end-the-protest-bloodshed-in-iran/> Lest 17.11.2022.
6. Amnesty International. Iran: More than 760,000 people around the world calling for UN investigative mechanism on Iran. <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2022/11/iran-more-than-760000-people-around-the-world-calling-for-un-investigative-mechanism-on-iran/> Lest 17.11.2022.
7. Amnesty International. Iran: At least 23 children killed with impunity during brutal crackdown on youthful protests <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2022/10/iran-at-least-23-children-killed-with-impunity-during-brutal-crackdown-on-youthful-protests/> Lest 17.11.2022.
8. Nematpoor S, Ghorbani L, Ottesen OE et al. Mahsa sin far til NRK: – Styresmaktene snakkar ikkje sant. NRK 22.9.2022. https://www.nrk.no/norge/mahsa-sin-far-til-nrk_-_styresmaktene-snakkar-ikkje-sant-1.16113441 Lest 17.11.2022.
9. Sanuum OS. Iranske rettsmedisinere: Dette døde Mahsa Amini av. TV2 7.10.2022. <https://www.tv2.no/nyheter/iranske-rettsmedisinere-dette-dode-mahsa-amini-av/15170266/> Lest 17.11.2022.
10. Mahsa Amini's CT Scan Shows Skull Fractures Caused By Severe Blows. 19.9.2022. <https://www.iranintl.com/en/202209195410> Lest 17.11.2022.
11. Weinthal B. Iran's regime kills a female surgeon during doctors' protests in Tehran. The Jerusalem Post 29.10.2022. <https://www.jpost.com/middle-east/iran-news/article-720973> Lest 17.11.2022.
12. <https://fararu.com/fa/amp/news/582761> (på persisk) Lest 17.11.2022.
13. OpIran. Anonymous launched Operation Iran against Teheran due to the ongoing crackdown on dissent after Mahsa Amini's death. <https://securityaffairs.co/wordpress/136179/hackivism/anonymous-opiran-mahsa-amini-death.html> Lest 17.11.2022.
14. Den norske legeförening. Verdens legeförening: Resolusjon om Iran. <https://www.legeföreningen.no/nyheter/2022/verdens-legeförening-resolusjon-om-iran/> Lest 17.11.2022.

Publisert: 23. november 2022. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.22.0720

Mottatt 14.11.2022, første revisjon innsendt 17.11.2022, godkjent 17.11.2022.

© Tidsskrift for Den norske legeförening 2022. Lastet ned fra tidsskriftet.no 2. desember 2022.